

Wat gaat er mis in het huidige systeem

Versnipperde wet- en regelgeving

In de afgelopen decennia is een lappendeken aan wet- en regelgeving ontstaan. We hebben de [Wsnp/Faillissementswet](#) als onderdeel van het Insolventierecht, de Wet gemeentelijke Schuldhulpverlening ([Wgs](#)) met een bestuursrechtelijke invalshoek, beschermingsbewind op grond van Schulden en Verkwisting als onderdeel van het [Burgerlijk Wetboek](#), de [Wet op het consumentenkrediet](#) met artikelen over schuldbemiddeling en het smal- en breed moratorium. De afgelopen decennia zijn er aanpassingen en aanvullingen gedaan die meer voelen als een pleister dan als een structurele oplossing. Een voorbeeld daarvan is het [Adviesrecht](#) voor gemeenten bij schuldbewind. Gemeenten moesten daarmee meer grip krijgen op de in- en uitstroom bij schuldbewind, maar in feite leidt het vooral tot meer tijdrovende procedures.

Veel betrokken partijen

Er zijn veel partijen betrokken bij schuldhulpverlening. Gemeenten, beschermingsbewindvoerders, rechtbanken en Wsnp-bewindvoerders zijn de belangrijkste. Met allemaal hun eigen belangen, instituties, keurmerken, financiering, monitoring en verantwoording, ontwikkelprogramma's, ICT, brancheorganisaties, kennisbanken, etc.

Doorstroom verloopt stroef

Er zijn veel overdrachten nodig. Dit maakt het systeem kwetsbaar. Voor elke overdracht zijn er aparte procedures. Het leidt tot lange doorlooptijden, dubbel werk, veel bureaucratie en fouten. De Ombudsman ziet de toegang tot de Wsnp als een [Hindernisbaan zonder finish](#) (2020). Trajecten kunnen oplopen tot 6 á 7 jaar waarbij je deels of geheel de zeggenschap over je eigen financiën kwijt bent en waarbij het al die tijd onzeker blijft of uiteindelijk een schone lei verkregen wordt. Jaarlijks zijn er ongeveer [2.500](#) verzoeken om een dwangakkoord. Veruit de meeste verzoeken worden toegekend. Opvallend is dat 45% van de verzoeken voortijdig wordt ingetrokken, meestal omdat de schuldeiser toch eieren voor zijn geld kiest. De vraag is wat dan nog de meerwaarde is van deze vertragende procedure.

Verschillen tussen gemeenten

De gemeentelijke schuldhulpverlening is een lappendeken, met grote kwaliteitsverschillen, grote verschillen in wat gemeenten ambiëren en investeren en grote verschillen in uitvoering. Focus ligt op gedragsverandering, niet op een schuldenrije toekomst. Het ontbreekt aan een helder kader waar schuldenaren bij gemeenten op mogen rekenen. Het minnelijk traject is onaantrekkelijk en/of ontoegankelijk voor schuldenaren en voorziet niet in een snelle doorstroom naar een minnelijke regeling met kwijtschelding. Bij veel gemeenten en het Rijk ontbreekt een goed handhavingskader ([Berenschot](#), 2019).

Weinig instroom, veel uitval, weinig mensen schuldenvrij

In 2020 hadden [614.000 huishoudens](#) *problematische* schulden, ofwel schulden die zo hoog zijn dat ze daar niet meer op eigen kracht vanaf komen. In datzelfde jaar meldden slechts [78.000](#) huishoudens zich bij de gemeente voor schuldhulpverlening. [Inspectie SZW](#) en [De Ombudsman](#) concludeerden in 2017 en 2018 dat de schuldhulpverlening niet overal breed toegankelijk is. Vooral zelfstandig ondernemers stromen nauwelijks in.

Alleen al in de intakefase valt [28%](#) uit. In 20-25% van de gevallen lukt het om een minnelijke schuldregeling te treffen. Slechts een handvol van de mensen die zich meldden bij de gemeente (rond de 5%) wordt uiteindelijk toegelaten tot de Wsnp. De [instroom](#) in de Wsnp daalde van bijna 15.000 mensen in 2011 tot minder dan 2.300 in 2021. Er is weinig informatie beschikbaar over de

mensen waarvoor geen minnelijke of wettelijke regeling kan worden getroffen. De meeste mensen worden waarschijnlijk tot in lengte van dagen achtervolgd door hun schulden.

Geen hulp bij zelfredzaamheid in Wsnp

De Wsnp-bewindvoerder ziet erop toe dat de schuldenaar zijn betalingsverplichtingen nakomt, maar is niet verantwoordelijk voor het vergroten van de (financiële) zelfredzaamheid, nazorg en het oplossen van problemen op andere leefgebieden.

Verkeerde financiële prikkels en incorrecte marktwerking

Bewindvoering wordt veelal uitgevoerd door marktpartijen. Er is geen correcte marktwerking, omdat (a) er geen sprake is van 'wie betaalt die bepaalt' en (b) er financiële prikkels zijn om klanten te werven en lang vast te houden. In 2020 verstrekten gemeenten [€ 133 miljoen](#) aan bijzondere bijstand voor beschermingsbewind. Dat is bijna een kwart van het totale bedrag dat gemeenten besteedden aan bijzondere bijstand.

Onvoldoende monitoring en regie

Vanwege de versnippering van de uitvoering is het zowel op landelijk-, gemeentelijk- als dossierniveau het heel moeilijk om regie te voeren. Het ontbreekt aan betrouwbaar cijfermateriaal om de werking van de minnelijke schuldhulpverlening sluitend en compleet in beeld te brengen. Dit ontnemt stakeholders de mogelijkheid om echt te sturen op de effectiviteit van de schuldhulpverlening ([Berenschot 2019](#)).